

Exploration of CEIT Prospective Teachers' Views on Technology and Human Values with the Symbolic Interaction Approach

Hatice SANCAR TOKMAK ^{a*} (ORCID ID - 0000-0001-5173-4926)

Mehmet Selim YILDIRIM ^b (ORCID ID - 0000-0002-3023-7768)

Tuğba YANPAR YELKEN ^a (ORCID ID - 0000-0002-0800-4802)

^aMersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Mersin/Türkiye

^bKilis 7 Aralık Üniversitesi, Rektörlük, Kilis/Türkiye

Article Info

DOI: 10.14812/cufej.690108

Research Article

Article history:

Received 17.02.2020

Revised 05.10.2020

Accepted 26.12.2020

Keywords:

Values,

Use of Technology,

Symbolic Interaction Approach,

CEIT Prospective Teachers.

Abstract

The purpose of the current study was to explore prospective teachers' point of views on technology and human values relation from the symbolic interaction approach lens. The participants of the study consisted of 12 Computer Education and Instructional Technology department prospective teachers chosen in line with criterion sampling strategy. In this qualitative research study, the data were collected through focus group interviews. Open coding was used to analyze data by benefitting symbolic Interaction approach lens. The findings showed that prospective teachers mentioned both positive and negative effects of technology in general use. According to them, positive effects related with information dissemination speed, and communication while negative effects included isolation and distraction because of technology. The prospective teachers mentioned social media platforms and technology in general while speaking on the value symbols. According to them, the symbols related with social media was to being phenomenon and sharing videos, texts and information. The prospective teachers stated that technological developments have an influence on students' value orientations such as "respect", "love", "responsibility", "patriotism", "benevolence", "friendship", "honesty", "self-control", and "patience".

Sembolik Etkileşim Yaklaşımı ile BÖTE Öğretmen Adaylarının Teknoloji ve İnsani Değerler Üzerine Görüşlerinin İncelenmesi

Makale Bilgisi

DOI: 10.14812/cufej.690108

Araştırma Makalesi

Makale Geçmişi:

Geliş 17.02.2020

Düzeltilme 05.10.2020

Kabul 26.12.2020

Anahtar Kelimeler:

Değerler,

Teknoloji kullanımı,

Sembolik etkileşim yaklaşımı,

BÖTE öğretmen adayları.

Öz

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının teknoloji ve insani değerler ilişkisi üzerine bakış açılarını sembolik etkileşim yaklaşımı merceğinden incelemektir. Araştırmanın katılımcıları, kriter örnekleme stratejisi doğrultusunda seçilen 12 Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümü öğretmen adayından oluşmaktadır. Bu nitel çalışmada veriler, odak grup görüşmeleri yoluyla toplanmıştır. Verileri analiz etmek için, sembolik etkileşim yaklaşımından yararlanılarak açık kodlama kullanılmıştır. Bulgular, öğretmen adaylarının teknolojinin genel kullanımında hem olumlu hem de olumsuz etkilerinden bahsettiklerini göstermiştir. Onlara göre, olumlu etkiler bilginin yayılma hızı ve iletişim ile ilgili iken, olumsuz etkiler teknoloji nedeniyle yalnızlaşma ve dikkat dağınıklığını içermektedir. Öğretmen adayları, değer sembolleri üzerinde konuşurken genel olarak sosyal medya platformları ve teknoloji üzerinden söz etmişlerdir. Onlara göre, sosyal medya ile ilgili semboller fenomen olma ve video, metin ve bilgi paylaşımıdır. Öğretmen adayları, teknolojik gelişmelerin öğrencilerin "saygı", "sevgi", "sorumluluk", "vatanseverlik", "yardımseverlik", "dostluk", "dürüstlük", "kendini kontrol" ve "sabır" gibi değer yönelimleri üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

* Author: hsancartokmak@mersin.edu.tr

Introduction

Today, technological tools have an important place in our life. Devices like smart-phones, tablets, and computers are among the most widely used tools. In addition, the widespread use of these tools brings about many transformations in social and individual levels. Younes Bani and Al-Zoubi (2015) state that today people socialize with each other via social environments such as Facebook, MSN, and telephone instead of face-to-face communication. Observing from an individual perspective, many researchers have confirmed the impact of these tools on cognitive, affective, and psychomotor domains (Cihan & Ilgar, 2019). In social level, technological tools influence the values of society by changing our culture and in the meantime the values influence the technological advancements (Bal, 2010). Sagiv, Roccas, Cieciuch and Schwartz (2017) mention the personal and cultural values and state that both individuals and social collectives, such as nations, business organizations, and religious groups are characterized by values. According to Lemin, Potts and Welford (1994) it is wrong to interpret the transformations in a society as good or bad because the cognition itself, that leads us to these judgments, is a product of the extant system of values. The issues of what a human value is, what criteria something should meet to be valuable, and whether they vary according to people and time, have always been debated (Sagiv et al., 2017). Hitlin and Piliavin (2004) defined values as criteria that give value and meaning to a society.

Values have been one of the most important issues in our country in recent years. The ministries are striving to unravel the current situation by conducting many researches on values (Turgut, 2010). Besides, our new curriculum has discussed our values by highlighting their significance. To make the values permanent and meaningful, it would be more appropriate to teach by associating them with the objectives of the course (Turkey Republic Ministry of National Education, 2018). The new curriculum has stressed the importance of values by specifying ten basic values. These values are: “1. Respect, 2. Love, 3. Responsibility, 4. Patriotism, 5. Benevolence, 6. Justice, 7. Friendship, 8. Honesty, 9. Self-control, 10. Patience” (Turkey Republic Ministry of National Education Board of Education, 2017).

One of the approaches that provide insight in our research on the use of technology and its impact on our values is symbolic interaction. Symbolic interaction approach suggests that symbolic actions and behaviors can transmit some meaning to others, create values during the social interaction and communication, and encourage people to engage in symbolic actions and behaviors (Wang, Sun, Shen, Liu & Zhang, 2019). In short, the behavior of the individuals is interpreted by masses and these interpretations give direction to the individuals' behavior by turning into values. Patton (1990) stated that the foundation of symbolic interaction is rooted on the idea that people create common values through interaction and these meanings become their reality. When interpreting the impacts of technology utilization on our values, it is important to unveil the symbols used and their meanings to understand the relationship between technology use and the values in order to inform our policy on values education. Therefore, this study investigates the opinions of prospective teachers of Computer Education and Instructional Technologies (CEIT) on the impacts of technology on students' values from point of view of Symbolic interaction approach.

Related Work

Charmaz, Harris, and Irvine (2019) suggest that symbolic interaction is a fundamental approach and research tradition in the field of sociology. Blumer (1986) states that scholars like George Herbert Mead, John Dewey, and W. I. Thomas have played an important role in intellectual development of symbolic interaction and adds that the foundation of symbolic interaction is formed based on three theses: 1) people react towards things according to the meaning those things have (such things may include trees, schools, principals, friends, honesty and many others); 2) these meanings are derived or exposed as a result of interaction with others; 3) these meanings are handled with and modified throughout the interpretation process used when the person is dealing with these things (Charmaz et al., 2019). Wang and Chang (2012) claim that the reason behind human behaviors is not only related to the characteristics of the things in behavior but also to the meanings those things create in others (as cited in Wang et al., 2019). For example, the behavior of buying an expensive product is not only rooted to

the characteristics of that product but also to the meaning that product creates in others like “I am rich or I have a good taste” (Wang & Chang, 2012 as cited in Wang et al., 2019). In order to understand the reasons behind the human behavior, people can benefit from the symbolic interaction approach perspective to reveal the meaning they attach to the things in behavior. The literature review indicates that this perspective is used with various research methods. Carter and Alvarado (2019) have listed five widely used methods in symbolic interaction research such as interview, questionnaire, ethnography, content analysis, and experimental methods. In addition, Charmaz et al. (2019) stated that most of the symbolic interaction studies utilize qualitative methods, especially through interview or observation techniques of data collection, but they also maintain that symbolic interaction research cannot be limited to these methods.

There are research studies investigated the effects of the technology on human values. One of the study conducted by Balcı and Yanpar Yelken (2013) showed that mass media has a negative impact on values education. The use of technological tools also affects the responsibility and self-control values of individuals. Akçay (2008) argues that, although illegal, the personal and private information obtained from the websites may be used for other purposes or shared with other people. In their study, Yiğit, Çengelci, and Karaduman (2013) have asserted that technology influences the values including scientificness, freedom, independence, care for family unity, responsibility, respect, patriotism, and collaboration. Bozkurt (2018) maintains that technology negatively affects the moral development of individuals and isolates them from spiritual values.

In short, technology, whose impact on the lifestyle of people and society is beyond argument, leads to changes in our values. Teaching values, which has an important place in our curriculum, depends on our teachers who are the keystones of our education. Therefore, it is important to get the opinions of the prospective teachers about the impact of technology on our values within a symbolic interaction perspective to reveal which value symbols do CEIT prospective teachers relate to technology and how. This study aims to explore the views of the prospective teachers about the impacts of technological development on value orientations. Within this scope, the following sub-problems will be examined:

- a. How do the CEIT prospective teachers describe the impact of technological developments on students?
- b. How do the CEIT prospective teachers associate values with what technological symbols in terms of the impact of technological development on students’ value orientations?
- c. What are the views of CEIT prospective teachers regarding how to educate them on teaching the values?

Method

Symbols and interactions are important in interpreting the reasons behind the human behavior and therefore conducting a focus group interview with a knowledgeable group is suggested during the data collection process (Patton, 1990). For that reason, in the light of symbolic interaction approach, this study aimed to explore the views of CEIT prospective teachers, who have received education about the impact of the utilization of information technology, interaction through technology, social networks and software, information security, and cyber bullying on social life and social values. Moreover, CEIT prospective teachers will be in charge of teaching these issues once they become teachers.

Participants

A criterion sampling, which is one of the purposive sampling methods, was used in this study. The criterion sampling refers to some criteria that previously are set by the researcher or refers to the study of all situations that are congruent with those criteria (Yıldırım & Şimşek, 2008). In this study, the criteria were determined as the participants’ ability to evaluate the situation from the perspectives of both teachers and students and their information about the technology-mediated instruction or instruction about technology. Conducting focus group interviews, in the light of symbolic interaction approach, with a group that is knowledgeable about the research topic makes the information attainable by means of

emergent symbols and their meanings as a result of social interactions of individuals. In this study, focus group interviews were conducted with a group of CEIT prospective teachers who were knowledgeable about the issues related to technology that have impact on social interactions such as technology utilization, information security, cyber bullying, and in the meantime were able elaborate on the impact of technology on students' values from both the teacher and student perspectives. The prospective teachers of CEIT department are required to follow the technological developments not only in a social or individual sense, but also in a professional sense and therefore it was thought that they could interpret their effects on students' value orientation. Two focus group interviews were conducted with the CEIT prospective teachers, each comprising of 6 people. The first focus group consisted of three female and three male and the second group consisted of four female and two male prospective teachers. These prospective teachers were comprised of the sophomore and the senior students. Data could not be collected from the junior prospective teachers given that CEIT department of the university where the data was collected had no junior students. Similarly, the freshman CEIT prospective teachers were not included in the study since they took only one course in the first year in relation to the field and therefore they did not meet the criteria. The age of the prospective teachers in the first focus group ranged from 19-21, whereas in the second group it ranged from 19-23. Two focus group of members stated that they have been using the technology actively for educational and personal purposes. They mostly mentioned to use of social media platforms as YouTube, Instagram, WhatsApp, Facebook and so on. The interviews conducted with the first and the second focus groups lasted for 44 and 41 minutes respectively. Focus groups were mentioned as "focus group 1 as G1" and "focus group 2 as G2". Moreover, Female and Male participants each group were signed a consent form to show they participated to the study voluntarily.

Data Collection and Instruments

Data collection took place through focus group interviews. Focus group interview requires the moderator to have a small and homogenous group (of 6-8 people) to focus on discussing a research topic (Çokluk, Yılmaz, & Oğuz, 2011). The group interaction and the participants' in-depth discussions are critical in focus group interviews (Christensen, Johnson, & Turner, 2015). Hence, the researchers created an interview form in order to explore the views of the prospective teachers about the impacts of technological developments on students' value orientations. When preparing the interview questions, the relevant literature was reviewed. To ensure validity of the form, the opinions of six experts were sought including four experts in the field of curriculum and instruction, one expert from the Department of Teaching Computer and Instructional Technologies, and one expert from the Department of Turkish Language Teaching. Necessary corrections were made as per the expert opinions. Afterward, a pilot study was conducted with six prospective teachers to ensure the comprehensibility of the questions in the form. The last refinements were made in the interview form according to the expert reviews and the pilot study.

Necessary permissions were obtained for the focus group interviews with the prospective teachers studying in CEIT department. The focus group interviews were planned considering the course hours. Besides, a suitable seminar room was arranged for the interviews to take place. Each focus group interview lasted 40-50 minutes. The focus group interview sessions were voice-recorded after securing the participants' consents. Meanwhile, the important recurrent discourses were noted on a piece of paper by the second researcher. In the introductory part of the interview, the researchers introduced themselves and explained the aim of the study to the participants and the focus group interviews started. Before discussing the research questions, some transition questions were asked about the general impact of technological developments in order to warm up the participants. Efforts were made to ensure that these questions were comprehensible to the participants, enable creating a conversational atmosphere, and appropriate to the spoken language. Following the warm up and transition questions, the participants were asked the focus group interview questions as shown Appendix 1.

Data Analysis

The collected data in the study were analyzed through open coding method by the experts separately. Blair (2015) states that “open-coding involves applying codes that are derived from the text (emergent codes)” (p.17). The categories emerged from data were checked and similar categories were merged under same categories. Then, the categories and their relations were taken into account and they were listed under themes.

Validity – Reliability Issues

During the study, a peer who has been working on values education helped during the design of the study. Moreover, expert opinions were taken during the focus group interview form development process. The quotations of the participants were presented to show the evidence for each theme emerged as a result of data analysis.

Two researchers analyzed the data independently. The consistency ratios between the opinions were separately determined for each sub-problem. This ratio was computed using the Miles and Huberman’s reliability formula (Reliability formula: Agreement / Agreement + Disagreement). Reliability values of 70% or more is considered reliable for the research (Miles and Huberman, 1994). In this research inter-rater reliability was 0.87.

Ethical Issues

Ethical issues were taken into account during the study in that there was not any intervention that may be harmful for participants. This study, parallel to its aim, only required to take CEIT prospective teachers’ opinions on the effects of technology on human values. Therefore, before taking their opinion on the research topic, all participants signed a consent form to show they participated in the study voluntarily.

Findings

The Prospective Teachers’ Description about the Impact of Technology on Students

Themes and sub-themes created according to the opinions of the prospective teachers about the impacts of technological developments on students are given in Table 1. As seen in Table 1, the prospective teachers believe that technology has both “positive” and “negative” impacts on students.

Table 1.
Themes Emerged about CEIT Prospective Teachers’ Opinions on the Effects of Technology on Students

Themes	Sub-themes	Codes
The impact of technology	1. Positive Impacts	1.1. Accessing information all the time
		1.2. Accelerating access to information
		1.3. Fostering solidarity
		1.4. Facilitating the communication
		1.5. Motivating
	2. Negative Impacts	2.1. Being used off purpose
		2.2. Distracting attention
		2.3. Disturbing teachers
		2.4. Making the books redundant
		2.5. Isolating the students

According to the prospective teachers, the positive impacts of technology on students consist of “accessing information all the time”, “accelerating access to information”, “fostering solidarity”,

“facilitating communication”, and “motivating” sub-themes. The prospective teachers, the use of technological tools in the classroom environment enables us to have quick access to information from anywhere. Besides, concretizing the events and places, that are difficult for the prospective teachers to see them in real life, is possible by means of technology. The prospective teachers also stated that technology could provide an environment where it is possible to do the activities in concert with each other. Looking from the teacher-student communication point, one of the positive aspects of technology, as indicated by the prospective teachers, is that it increases the probability of communication. As in the following, one of the prospective teachers stated his opinions about the positive impact of technology on teaching:

“Students can very easily contact their teachers. Mailing reduces the workload. Previously it was very difficult to contact the teachers outside the school” (G2F3).

According to the prospective teachers, the negative impacts of technology on students consist of “being used off purpose”, “distracting attention”, “disturbing the teachers”, “making the books redundant”, and “isolating the students” sub-themes. The prospective teachers maintained that the off-purpose use of technological tools distract students’ attentions during the class. They think it produces a negative outcome in the learning environment. They also stated that off-purpose use of technological tools inside the class disturbs the teacher. In addition to this, the prospective teachers believe that individuals who access information directly from the internet via cut-copy-paste procedure without making a cognitive sense consider the books as redundant. Prospective teachers maintain that technological tools isolate the individuals by diminishing the culture of face-to-face communication between them. Some of the prospective teachers put their perspectives about the negative impact of technology on teaching as follows:

G2F1 says, “While the student is required to do coding using tablets and computers during the class, s/he may use the technological tools for playing games or similar other things. In short, s/he uses it out of purpose”.

G1M3 stated, “It is isolating people by reducing the chitchat culture among them”.

The Technological Symbols and their Impacts on Students’ Value Orientations according to the Prospective Teachers’ Point of View

The themes and sub-themes emerged as a result of analyzing the prospective teachers’ perspectives on what technological symbols they pointed out in relation to the impact of technological development on students’ value orientations and how they associated these symbols with values are illustrated in Figure 1. As seen in Figure 1, the prospective teachers believed that technological developments have an influence on students’ value orientations such as “respect”, “love”, “responsibility”, “patriotism”, “benevolence”, “friendship”, “honesty”, “self-control”, and “patience”.

The results of the study show that CEIT prospective teachers pointed out the impact of technology and social networks on our values in general. They had negative elaboration on the impact of social networks on students’ understanding of our values except the “benevolence”. The symbols that emerged in relation to the association between the Social Networks and the values were brought together under the sub-themes of being phenomenon, video-picture-text and information sharing (See Figure 1).

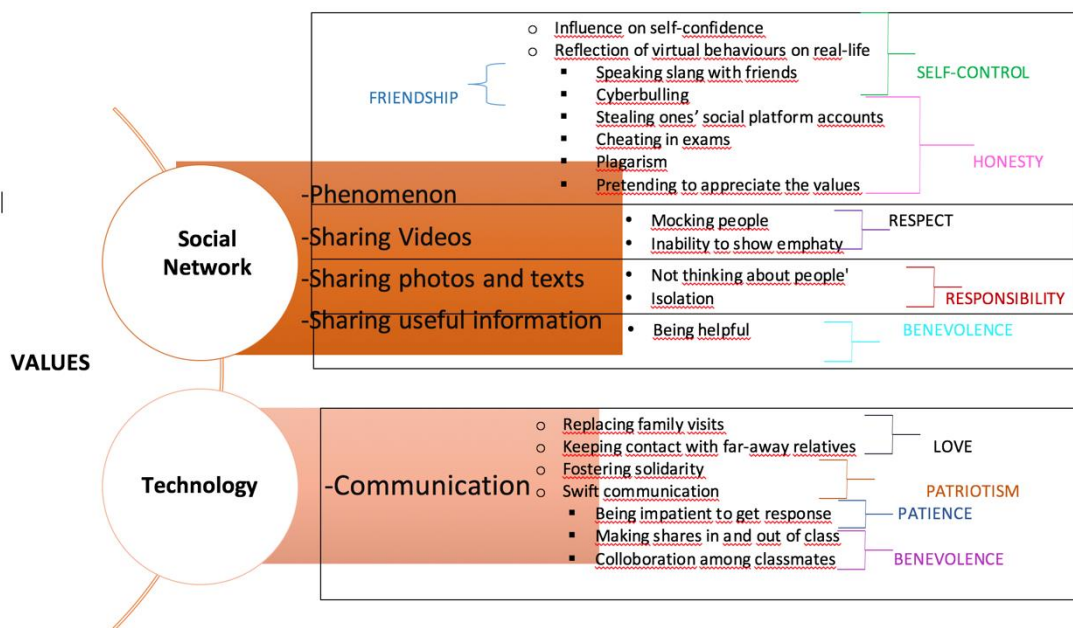

Figure 1. Themes and Sub-themes Emerged from Data related to Values and Technology

According to the prospective teachers, striving to become a phenomenon in social networks influences the self-confidence and the reflection of an individual’s behaviors from the social networks into the real life. The prospective teachers were also of the opinion that students may share a variety of things in the social environment to become phenomenon and this, in turn, affects their self-control values. They also maintain that getting or not getting popular in social networks affects the self-confidence of individuals. Besides, the behavioral situation they experience while playing games in the social networks influences their real life. One of the prospective teachers disclosed his opinions about the impacts of technological developments on students’ self-control values as in the following:

“Losing temper or using foul words while playing games can turn into a habit and be reflected in the classroom environment” (G2F2).

“When we engage in oral or written communication using technological tools, people may adopt different values. This is because there is no restriction in the social environments. By time, this makes people’s sense of value different” (G1F3).

According to the prospective teachers, the technological developments reflect the students’ actions actualized in the social networks into their real lives. This, in turn, negatively affects the friendship value. This is because the foul talking and cyber-bullying are getting normal in real life and therefore affecting the friendships. One of the prospective teachers stated his opinions about the impacts of technological developments on students’ friendship values as in the following:

“The mistakes made by our friends in the social networks in the technological tools we use make us question our friendship in the real life as well” (G1M3).

According to the prospective teachers, the behaviors in the social networks do not damage students’ “inability to behave ethically”, “inability to be honest” and “sense of trust”. All these behaviors are associated with the honesty value, as the student teachers pointed out. They also asserted that individuals perform irresponsible sharing in social networks without considering the consequences of their actions. People may also use another person’s social account without any permission. In addition, the prospective teachers think that students cheat in the examinations by way of technological tools used in the classrooms. The prospective teachers stated that unauthorized use of others’ works and

showing them as of one's own, affects the honesty values of individuals negatively. As in the following, one of the prospective teachers disclosed his opinions about the impacts of technological developments on the honesty value of students:

"The sharing people do in social networks regarding the values and their actions towards those values can be different in real life. For example, we can share a picture of flag just by clicking a button. However, when an actual action is needed for that flag, those who do that by taking concrete steps are the people who possess the values like love of flag and love of homeland" (G2M2).

The prospective teachers stated that individuals make fun of people in the social networks by making videos of their behaviors to become popular over the social networks. According to the prospective teachers, people do not feel respect to the individuals by capturing and sharing their videos or photographs over the social networks. As in the following, one of the prospective teachers shared his opinions in relation to the impacts of technological development on students' respect values:

"To become a phenomenon over the social networks, students may violate the limits of respect by sharing ridiculing videos of their teachers and friends" (G1M1).

According to the prospective teacher, they people who use social networks do not think about the other people while performing their actions in these networks. However, the prospective teachers stated that they wanted to share information that could be useful to the people in social networks. This way, they thought other individuals could also benefit from this information. One of the prospective teachers, as in the following, disclosed her views about the impacts of technological developments on students' responsibility values:

"When we cooked a food in the past, we used to take a plate to our neighbors thinking that the aroma might have seeped out to them". People cared about each other. Now, through the social networks, people share whatever they wish. They do not consider the purchasing power of other people" (G1F1).

The prospective teachers believe that along with the use of technological tools there are dissimilarities in our lifestyles in the family. Prospective teachers appraised these impacts both positively and negatively. They also maintained that owing to technology it is possible to be in constant contact with our family members and far-away relatives. However, this possibility led to preferring communication via technology instead of face-to-face family visits as indicated by the prospective teachers. The views of one of the prospective teachers are given, as in the following, regarding the impact of technology on the love value, which is believed to affect the family relationship:

"During the holidays we used to make face-to-face visits to make our family elders happy. Nowadays, we just congratulate them via technological tools. Our values have changed as did our lifestyles" (G1F2).

According to the prospective teachers, the impacts of technological developments on students' patriotic value consist of "solidarity" sub-theme. They believe that individuals who use social networks can communicate with each other quickly. As a result, it becomes easier to act as a group and this, in turn, increases a sense of solidarity among the people. One of the prospective teachers disclosed her opinions about the impacts of technological developments on students' patriotic values, as follows:

"It helps people to be in solidarity with each other. It even speeds it up. Given that we are able to share the information quickly, the solidarity action takes place quickly, too" (G2F4).

According to prospective teachers, the impacts of technological developments on the benevolence values consist of "sharing" and "collaboration" sub-themes. To prospective teachers, students share information with each other by using technological tools. Thus, it positively affects students' benevolence values. One of the prospective teachers' perspectives on the impact of technological developments on students' benevolence values are as follows:

"You can share information either inside or outside the classroom. This, in turn, reinforces our collaboration values (G1F2).

According to the prospective teachers, the impacts of technological developments on students' patience values consist of "impatience" sub-theme. The prospective teachers contemplate that individuals who make contacts through technological tools cannot think about the unavailability status of the contacted person. In this case, the persistent messages and calls coerce a person's patience level. Moreover, the prospective teachers believe that the endurance level of people has proportionally dropped in reverse along with the increasing communication speed. The views of one of the prospective teachers about the impacts of technological developments on students' patience values are as follows:

"Since communication through technological tools is quite fast, we expect quick response when we communicate with our friends through e-mail or other communication channels. In fact, along with the increase in communication speed, our ability to be patient has decreased proportionally in reverse" (G2F2).

The Prospective Teachers' Opinions on Ways of Teaching Values

The themes and sub-themes created based on the prospective teachers' opinions on how to educate them about teaching values are presented in Table 2. As seen in Table 2, the prospective teachers' views on how to teach values to students produced a must-to-do list of "raising awareness", "preparing videos", "providing examples from the real life", "teaching by doing and experiencing", "raising consciousness", and "explaining the historical dimension".

Table 2.
The Views of Pre-Service Teachers on How to Educate Them on Teaching the Values (Theme and Sub-Themes)

Theme	Sub-themes
<i>Teaching Values</i>	A. Should raise awareness
	B. Should prepare videos
	C. Should provide examples from the real life
	D. Should teach by doing and experiencing
	E. Should raise consciousness
	F. Should explain the historical dimensions

As seen in Table 2, the opinions of the prospective teachers on how to educate them about the teaching of values consist of the theme of "teaching values" and five different sub-themes. Based on the views of prospective teachers, an education on the use of technological tools should be delivered and the awareness should be raised in this regard. The prospective teachers stated that situated videos could be prepared in order to generate this awareness. They also added that examples from our daily life must be included in the making of these videos. The prospective teachers believed that the education that is to be provided should be taught and learned by doing and experiencing in an empirical way. In addition, they emphasized the need for raising consciousness to ensure that there is no discrepancy between our behaviors in the real and social environments. Lastly, the prospective teachers stated that the historical process of technological development should be explained as a whole in this education. Some statements reflecting the views of prospective teachers in relation to the sub-themes are as follows:

"To raise awareness, the instruction can take place using visual and auditory videos by preparing situated videos" (G1F2).

"Student should be made aware that technology is just a tool. Attention should be paid to the fact that there is no discrepancy between our behaviors in the real and social environments" (G2F3).

Discussion & Conclusion

The purpose of this study was to determine the opinions of prospective teachers, who were born in the year 1990 and later and interact with technology from their births, about the impact of technological developments on value orientations from the point of view the Symbolic Interaction Approach. The participants of the study comprised of 12 prospective teachers studying at the CEIT Department of Education Faculty in a National University. The prospective teachers participated in two focus group interviews, each group comprising of six people.

The prospective teachers stated that with the increasing use of technological tools in our daily life, people could access whatever information they want at whatever time they wish. In this sense, while describing the relationships between the technology and the value, the prospective teachers emphasized the “communication” aspect of all technological tools and social networks in general. They maintain that access to information has become quick and easy by means of the growing technological infrastructure. Owing to technology, the students are able to communicate with their teachers outside the school via e-mail, telephone, and similar tools, as the prospective teachers elaborated. Besides, they believe that, depending on their use in the classroom environment, the technological tools can motivate students by offering a more effective teaching atmosphere.

According to the prospective teachers, the communication feature of technology has led to changes in values. Prospective teachers believe that technological tools are used out of purpose. They stated that their redundant use in the classroom environment distracts students’ attention. Moreover, they asserted that the use of technological tools in the classroom environment disturbs the teachers. Yıldırım (2017) stated that students’ act of texting with one another using technological tools disturbed the teachers during the class in a study he conducted. The prospective teachers maintained that students, who are able to have quick access to the information via technological tools, deem the books nonessential. They also believed that technological tools isolated people by diminishing the face-to-face communication between the individuals. Ayvaci, Bakırcı and Başak (2014), in their study, found that technological tools negatively affected students’ communication skills and the students who used these tools could not socialize in face to face environment. The reason of this may be the technology also have platforms which have social environment in todays. People could get easily, follow, like, post something or chat with other through these social platforms.

The prospective teachers asserted that the use of technology is influencing in value orientations. They believed that individuals act freely over the social networks and since they do not come across any restriction, they do not have any sense of responsibility. They also stated that the lack responsibility leads to irresponsible behaviors such as unauthorized access to other people’s network accounts or unauthorized access to their bank information. In their study on cyber-bullying, digital identity, the use of inappropriate social media, Martin et al. (2018) indicated that students were concerned about the social networks due to bullying, improper sharing, lack of privacy, being attacked, and the followers. The prospective teachers believed that there is a relationship between the popularity of individuals in the social networks and the development in their self-confidence. They stated that in order to achieve this popularity, students share the documents such as videos and photographs that belong to their friends and the people around them without getting their permission. Not using the social environments for the intended purposes or cyber-bullying may vary in individuals according to different variables. Doğanay (2009) argues that technology can have a damaging effect if individuals who use technology do not possess ethical values. Demir and Seferoğlu (2016) reported that cyber-bullying has a positive relationship with cyber-loafing and internet addiction, while it has negative relationship with information literacy. They also stated that cyber-bullying is significantly different in terms of age, education level, and occupation. The prospective teachers asserted that individuals behave more loosely over the social networks and do not show respect to other people in these networks as it is required.

The prospective teachers maintain that due to the social pressures and perceptions in the social networks, the individuals develop a personality, which does match up with their own values. They argue that this results from the absences of restriction and responsibility in social networks. Dursun and

Tuğtekin (2016) argue that while creating their social identities due to the need for admiration and appreciation of individuals in the social environments, the individuals may tend to create idealized and impeccable identity types that are different from their real identities. They also add that individuals' ability of taking on different identities by using social identities originates from the online invisibility features of the internet, especially the social networks. In his study, Kılıç (2015) stated that individuals with real identities in the social media adjust their discourses according to the norms of the society they live in before disclosing their thoughts by assuming they under watch by family, friends, and the society. The prospective teachers argued that when the individuals make contacts via technological tools, they expect quick response from the contacted person. Therefore, they stated that there is a proportionally negative relationship between the high-speed technological tools used for communication purposes and the patience of people.

Along with the integration of technological tools in our lives, it has become easier to communicate with our family members in remote areas. In the past, individuals had to have face-to-face communication. Nowadays, communication has become quick and easy owing to the possibilities offered by technological tools. The prospective teachers stated that individuals are able to communicate easily with their families and other relatives through technological tools. They said they are able to make contacts with their far-away family members during the holidays and other special days and that there are changes in our values considering our lifestyle. In their study, Vural and Bat (2010) stated that the social environment, which is referred to as social media, is of great importance in terms of bringing the masses and people together and promoting interaction between them besides being user-based. The prospective teachers stated that individuals can share information via social networks and this, in turn, would help them to develop a sense of sharing. They also elaborated that individuals can act in coordination and solidarity with each other over the social networks where they can have quick communication.

The prospective teachers believe that technology affects our value orientations. Therefore, they asserted that the values education, that is to be delivered, should include objectives on raising awareness about the use of technology. In addition, they believed that preparing situated videos about the impacts of technological tools on value orientations could increase the functional dimension of teaching. The prospective teachers added that these videos should include real events from our culture. This way, the teaching will become more effective according to them.

The prospective teachers elaborated that the values education program should start with the historical development of technology. They believe that individuals, who learn about what changes have occurred from the past to the present, will be better able to make sense of the present and the future. In addition, they added that the values education program should not suffocate students with theoretical information and it should be delivered practically.

As technology has become so influencing today, the individuals should be alerted to ensure no discrepancy exists between our actions in the social networks and our real life. The prospective teachers emphasized inclusion of activities in the curriculum to help individuals gain awareness of their responsibilities in the social networks.

This study is limited to the opinions of CEIT prospective teachers' point of view about the effects of technology on the students' values in Turkey. In future, the survey studies may be conducted to describe much more prospective teachers or school teachers' opinions related to the effects on technology on the values of society. Moreover, the similar studies designed in different countries may depicted the picture of the effects of technology on the different societies value orientations.

Türkçe Sürümü

Giriş

Günümüzde teknolojik araçlar yaşamımızda önemli bir yere sahiptir. Akıllı telefon, tablet, bilgisayar gibi araçlar en fazla ilgi gören ve en yaygın kullanılan teknolojik araçlar arasındadırlar. Bu araçların yaygın kullanımı toplumsal ve bireysel anlamda birçok değişimi de beraberinde getirmektedir. Younes Bani ve Al-Zoubi (2015), günümüzde insanların, yüz yüze iletişim yerine Facebook, MSN ve telefon gibi çevrimiçi ortamları kullanarak birbirleriyle sosyalleştiklerini belirtmektedirler. Fakat insan doğasının, bu tür iletişim için henüz hazır olmadığını belirtmektedirler. Bireysel açıdan bakıldığında; bu araçların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara etkilerinin olduğu birçok araştırmacı tarafından belirtilmektedir (Cihan ve Ilgar, 2019). Bal (2010), teknolojik araçların, kültürümüzü değiştirerek toplumun değerlerini etkilediği ve değerlerin de teknolojik gelişmeleri etkilediğini belirtmiştir. Sagiv, Roccas, Ciecuch ve Schwartz (2017), kişisel ve kültürel değerlere değindiği çalışmalarında, iş örgütleri, dini gruplar gibi sosyal toplulukların değerlerle karakterize edildiğini belirtmişlerdir. Lemin, Potts ve Welford (1994)'e göre, toplumda meydana gelen değişimleri iyi veya kötü şekilde yargılamak yanlıştır. Çünkü bizi bu yargılara götüren biliş var olan değerler sisteminin getirisiidir. İnsani değer ne olduğu, bir şeyin değerli olması için hangi kriterlerin karşılanması gerektiği ve bunların insanlara ve zamana göre değişip değişmediği konuları her zaman tartışılmaktadır (Sagiv et al., 2017). Hitlin ve Piliavin (2004), değerleri topluma önem ve mana kazandıran ölçütler olarak tanımlamışlardır.

Değerler ülkemizde de son yıllarda önem verilen konulardan olmuştur. Bakanlıklar değerler konusunda araştırmalar yaptırarak var olan durumu ortaya koymaya çalışmaktadırlar (Turgut, 2010). Ayrıca, yeni eğitim programımızda da değerlerimize vurgu yapılarak öneminden bahsedilmiştir. Değerlerin kalıcı ve anlamlı olabilmesi için ders kazanımlarıyla ilişkilendirilerek öğretilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir (Turkey Republic Ministry of National Education [Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı], 2018). Yeni öğretim programında değer konusunun önemine vurgu yapılmıştır. Programda on temel değer belirtilmiştir. . Bu değerleri; "1.Saygı, 2.Sevgi, 3.Sorumluluk, 4.Vatanseverlik, 5.Yardımseverlik, 6.Adalet, 7.Dostluk, 8.Dürüstlük, 9.Özdenetim, 10.Sabır" oluşturmaktadır (Turkey Republic Ministry of National Education Board of Education [Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı], 2017).

Teknoloji kullanımı ve değerlerimize etkileri konusundaki araştırmalarımıza bakış açısı oluşturabilecek teorilerden birisi sembolik etkileşimdir. Çünkü sembolik etkileşim yaklaşımı, sembolik eylem ve davranışların başkalarına bazı anlamlar iletebileceğini, sosyal etkileşim ve iletişim sürecinde değerler oluşturabileceğini ve bunun da kişileri sembolik eylemler ve davranışlarda bulunmaya teşvik edeceğini ileri sürmektedir (Wang, Sun, Shen, Liu ve Zhang, 2019). Kısaca, bireylerin davranışı geniş kitleler tarafından anlamlandırılır ve bu anlamlar değerlere dönüşerek bireylerin davranışlarına yön verir. Patton (1990) sembolik etkileşimin temelini, etkileşim yoluyla insanların ortak anlamlar yarattığı ve bu anlamların onların gerçekliği haline geldiği düşüncesinin oluşturduğunu belirtmektedir. Teknoloji kullanımının değerlerimize etkisini yorumlarken, kullanılan semboller ve bu sembollerin anlamının ortaya çıkarılması teknoloji kullanımı değer ilişkisini anlamamız ve değerler öğretimi konusundaki politikamıza sağlıklı yön verebilmemiz açısından önemlidir. O nedenle bu çalışmada Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri (BÖTE) öğretmen adaylarının teknolojinin öğrencilerin etkileri ile ilgili görüşleri incelenmiştir.

İlişkili Çalışmalar

Charmaz, Harris, ve Irvine (2019), sembolik etkileşimin sosyoloji alanında temel bir teori ve araştırma geleneği olduğunu belirtmektedirler. Blumer (1986), George Herbert Mead, John Dewey, W. I Thomas gibi bilim insanlarının sembolik etkileşimin entelektüel gelişiminde önemli rol oynadıklarını belirterek, sembolik etkileşimin temelini 3 önerme üzerine kurulu olduğunu ifade eder: 1) İnsanlar, şeylerin

onlarda var olan anlamlarına göre şeylere hareket ederler (bu şeyler ağaç, okul, müdür, arkadaş, dürüstlük gibi birçok şey olabilir); 2) bu anlamlar, başkalarıyla olan etkileşim sonucu türer ya da ortaya çıkarlar; 3) bu anlamlar, kişi tarafından bu şeylerle ilgilenilirken kullanılan yorumlama süreci boyunca ele alınır ve değişime uğrarlar (Chamaz vd., 2019). Wang ve Chang (2012) insan davranışlarının nedeninin sadece davranışta bulunduğu şeylerin özelliklerinden kaynaklanmadığını o şeylerin başkalarında oluşturdukları anlamdan da kaynaklandığını belirtmektedirler (akt. Wang vd., 2019). Örneğin; pahalı bir ürünü satın alma davranışı sadece o ürünün sahip olduğu özelliklerden kaynaklanmaz, ayrıca o pahalı ürünün başkalarında oluşturduğu “zenginim veya iyi bir zevkim var” gibi anlamlardan kaynaklanır (Wang ve Chang, 2012 akt., Wang vd., 2019). İnsan davranışlarının nedenini anlamak için onların davranışta bulunduğu şeylere yüklediği anlamların ortaya çıkarılması amacıyla sembolik etkileşim teorisi bakış açısından yararlanılabilir. Alan yazın incelendiğinde bu bakış açısının çeşitli araştırma yöntemleriyle kullanıldığı görülmektedir. Carter ve Alvarado (2019) sembolik etkileşim çalışmalarında sıklıkla kullanılan beş yöntemi görüşme, anket, etnografi, içerik analizi ve deneysel yöntemler olarak sıralamıştır. Bunun yanı sıra, Chamaz vd. (2019) de çoğu sembolik etkileşim çalışmasının nitel yöntemleri, özellikle de görüşme ve gözlem yoluyla veri toplama tekniklerini, kullandığını ancak sembolik etkileşim çalışmalarının bu yöntemlerle sınırlandırılmayacağını ifade etmişlerdir.

İncelenen araştırmalar, teknolojik gelişmelerin ‘değer’ kavramını etkilediğini göstermektedir. Balcı ve Yanpar Yelken (2013), kitle iletişim araçlarının değer eğitimine olumsuz etkisinin olduğunu bulgulamışlardır. Teknolojik araç kullanımı bireylerin sorumluluk ve öz-denetim değerlerini de etkilemektedir. Akçay (2008), yasal olamamasına rağmen web sitelerinden elde edilen kişisel bilgilerin başka amaçlar için kullanıldığını ya da başka kişilerle paylaşıldığını belirtmiştir. Yiğit, Çengelci ve Karaduman (2013), çalışmalarında teknolojinin; bilimsellik, özgürlük, bağımsızlık, aile birliğine önem verme, sorumluluk, saygı, sevgi, vatanseverlik, yardımlaşma gibi değerlere etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Bozkurt (2018), teknolojinin, bireyin ahlaki gelişimini olumsuz etkilediğini ve bireyi manevi değerlerden soyutladığını belirtmiştir.

Kısaca, insanların ve toplumların sosyal yaşayışı üzerinde etkisi tartışılmaz olan teknoloji, değerlerimizde yenileşmelere neden olmaktadır. Eğitim müfredatımızda önemli bir yeri olan değerlerin kazandırılabilmesi ve eğitim politikalarımıza sağlıklı bir şekilde yön verilebilmesi için sembolik etkileşim bakış açısıyla, öğretmen adayları tarafından hangi değer sembollerinin, teknoloji ile nasıl ilişkilendirildiğinin ortaya çıkarılması önemlidir. Bu çalışmada da teknolojik gelişmelerin değer yönelimlerine etkileri konusunda öğretmen adaylarının görüşlerini almak amaçlanmıştır. Bu kapsamda aşağıdaki alt problemler incelenecektir:

- a) Teknolojik gelişmelerin öğrencilere etkilerine ilişkin BÖTE bölümü öğretmen adaylarının görüşleri nelerdir?
- b) BÖTE bölümü öğretmen adayları teknolojik gelişmelerin öğrencilerin değer yönelimlerine etkisi konusunda değerleri hangi teknoloji sembolleri ile nasıl ilişkilendirmektedirler?
- c) BÖTE bölümü öğretmen adaylarının, değerlerin öğretimine ilişkin kendilerine nasıl bir eğitim verilmesi konusunda ki görüşleri nelerdir?

Yöntem

İnsan davranışının nedenlerini anlamak için semboller ve etkileşimin yorumlanma süreci önemlidir ve bunun için veri toplama sürecinde araştırılan konuda bilgili bir grupta odak grup görüşmeleri yapılması önerilmektedir (Patton, 1990). Bu nedenle bu çalışmada sembolik etkileşim yaklaşımı ışığında teknoloji kullanımının değerlere etkisi konusunda BÖTE öğretmen adaylarının görüşleri alınmıştır. Bu araştırmada bilişim teknolojilerinin kullanımı, teknoloji yoluyla etkileşim, sosyal ağlar ve yazılımlar, bilgi güvenliği, siber zorbalık gibi teknolojinin sosyal yaşama ve toplumsal değerlere etkisi konusunda ders alan ve öğretmen olduklarında da bu konuların öğretiminden sorumlu olan BÖTE öğretmen adaylarının görüşleri alınmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırmanın çalışma grubunda, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, araştırmacı tarafından oluşturulan veya daha önceden oluşturulmuş bazı ölçüt ya da ölçütleri karşılayan bütün durumların çalışılması anlayışına dayanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Çalışmada katılımcıların, hem öğretmen hem de öğrenci gözüyle durumu değerlendirecek ve teknoloji yardımıyla ya da teknolojinin öğretimi konularında bilgi sahibi olabilmesi ölçüt olarak belirlenmiştir. Sembolik etkileşim yaklaşımı ışığında araştırma konusunda bilgili olan bir grupla odak grup görüşmelerinin yapılması, bireylerin sosyal etkileşim sonucu ortaya çıkan semboller ve anlamları ile bilgiye ulaşılabilir. Bu çalışmada, teknolojinin kullanımı, bilgi güvenliği, siber zorbalık gibi teknolojinin sosyal etkileşimi etkileyen konularında bilgi sahibi olan ve aynı zamanda hem öğretmen hem de öğrenci gözüyle teknolojinin öğrencilerin değerlerine etkisini açıklayabilecek bir grup olan BÖTE öğretmen adayları ile odak grup görüşmeleri yapılmıştır. BÖTE bölümü öğretmen adayları teknolojik gelişmeleri sadece toplumsal ya da bireysel anlamda değil, mesleki anlamda da takip etmek durumundadırlar ve öğrencilerin değer yönelimlerine etkisini bu çerçevede yorumlayabilecekleri düşünülmektedir. Tüm bu nedenlerle, BÖTE öğretmen adayları ile odak grup görüşmeleri, 6'şar kişiden oluşan 2 grup şeklinde yapılmıştır. Odak grup1, 3 kadın 3 erkek, odak grup2 ise 4 kadın 2 erkek öğretmen adayından oluşmaktadır. Öğretmen adayları 2. ve 4. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Veri toplanan üniversitedeki BÖTE bölümünde 3. sınıf olmadığından 3. sınıf öğretmen adaylarından veri toplanamamıştır. BÖTE 1. sınıflar ise ilk yıl alanla ilgili sadece 1 ders aldıklarından ölçütü karşılayamadıkları düşünülmüş ve çalışmaya dâhil edilmemişlerdir. Odak grup1 öğretmen adaylarının yaşları 19–21 arasında, odak grup2 öğretmen adaylarının yaşları 19–23 arasında değişmektedir. Odak gruplardaki öğretmen adayları, eğitim ve kişisel amaçlar için aktif olarak teknolojiyi kullandıklarını belirtmiştir. Ayrıca çoğunlukla YouTube, Instagram, Whatsup, Facebook vb. sosyal medya platformlarını kullandıklarını da belirtmişlerdir. Odak grup1 ile yapılan görüşmeler 44 dakika sürmüştür, odak grup 2 ile yapılan görüşmeler de 41 dakika sürmüştür. Birinci odak grup G1, ikinci odak grup G2 olarak belirtilmiştir.

Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri toplanırken odak grup görüşme yöntemi kullanılmıştır. Odak grup görüşmesi, moderatörün küçük ve homojen bir grubu (6-8 kişilik), araştırma konusu etrafında tartışmaya odaklamasıdır (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011). Odak grup görüşmesinde grup etkileşimi ve katılımcıların konu hakkında aralarında derinlemesine tartışmaları önemlidir (Christensen, Jhonson, Turner 2015). Teknolojik gelişmelerin öğrencilerin değer yönelimlerine etkilerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini almak amacıyla araştırmacılar tarafından görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme form soruları oluşturulurken ilgili literatür taraması yapılmıştır. Formun geçerliliği için ise Eğitim Program ve Öğretimi alanında 4 uzman, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümünden 1 uzman, Türkçe öğretmenliği bölümünden 1 uzman olmak üzere 6 uzmanın görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda gereken düzeltmeler yapılmıştır. Sonrasında 6 öğretmen adayına pilot uygulama yapılarak formdaki soruların açık ve anlaşılabilirliğine dikkat edilmiştir. Uzman görüşü ve pilot uygulama sonucu odak grup görüşme formunun son hali verilmiştir.

BÖTE bölümünde okuyan öğretmen adayları ile odak grup görüşmesi yapmak için gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın verileri, 6-10 Mart 2018 tarihleri arası Mersin Üniversitesi'nde toplanmıştır. Odak grup görüşmeleri ders saatleri dikkate alınarak planlanmıştır. Ayrıca, görüşme yapılacak yer için uygun bir seminer odası ayarlanmıştır. Her bir odak görüşmesi 40-50 dakika arası sürmüştür. Katılımcılardan izin alarak odak grup görüşmelerinin ses kaydı alınmıştır. Aynı zamanda, önemli, tekrarlanan söylemler ikinci araştırmacı tarafından kâğıda not alınmıştır. Görüşmenin giriş bölümünde araştırmacılar kendini tanıtmış, katılımcılara araştırmanın amacı açıklanmış, onların kısaca kendilerini tanıtmalarının ardından odak grup görüşmesine başlanmıştır. Araştırma sorularının görüşülmesine geçmeden önce katılımcıların konuya ısındırılması için teknolojik gelişmelerin genel olarak etkileriyle ilgili geçiş soruları sorulmuştur. Bu soruların katılımcılar tarafından anlaşılabilir düzeyde, sohbet havası yaratabilecek özellikte ve günlük konuşma diline uygun olmasına özen gösterilmiştir. Isınma ve geçiş

sorularının ardından katılımcı öğretmenlere araştırmaya ilişkin olarak EK1 deki odak grup görüşme soruları sorulmuştur.

Veri Analizi

Çalışmada toplanan veriler açık kodlama yöntemi ile uzmanlar tarafından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Blair (2015), "açık kodlamanın metinden türetilen kodları (ortay açılan kodlar) içerdiğini" belirtmektedir (s.17). Verilerden elde edilen kategoriler kontrol edilmiş ve benzer kategoriler aynı kategoriler altında birleştirilmiştir. Daha sonra kategoriler ve ilişkileri dikkate alınmış ve temalar altında listelenmiştir.

Geçerlik-Güvenirlik Çalışmaları

Çalışma sırasında, değer eğitimi üzerinde çalışan bir uzman, çalışmanın tasarımında yardımcı olmuştur. Ayrıca, odak grup görüşme formu geliştirme sürecinde uzman görüşleri alınmıştır. Veri analizi sonucunda ortaya çıkan her bir temanın dayanağını göstermek için katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar verilmiştir.

İki araştırmacı verileri birbirlerinden bağımsız olarak ayrı ayrı kodlamışlardır. Yapılan kodlamalardan alt temalar oluşturulmuştur. Daha sonra uzmanların arasında görüş birliği ve görüş ayrılığı gösteren temalar tespit edilmiştir. Görüşler arasındaki uyum oranı her alt problem için ayrı ayrı belirlenmiştir. Bu oran, Miles ve Huberman güvenilirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Güvenirlik Formülü: Görüş Birliği/ Görüş Birliği+ Görüş Ayrılığı). Güvenirlik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Bu çalışmada değerlendiriciler arası güvenilirlik 0,87'dir.

Etik

Çalışma sırasında, katılımcılar için zararlı olabilecek herhangi bir müdahale olmadığı için etik konular dikkate alınmıştır. Bu çalışma, amacı doğrultusunda, sadece BÖTE öğretmen adaylarının teknolojinin insani değerler üzerindeki etkileri hakkındaki görüşlerini almayı gerektirmiştir. Bu nedenle, araştırma konusuyla ilgili görüşlerini almadan önce, tüm katılımcılar çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarını göstermek için bir onay formu imzalamışlardır.

Teknolojinin Öğrenciler Üzerine Etkilerine İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Öğretmen adaylarının teknolojik gelişmelerin öğrencilere etkilerine ilişkin görüşleri doğrultusunda oluşan tema ve alt temalar Tablo 2' de verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde, öğretmen adaylarının, teknolojinin öğrenciler üzerinde "olumlu" ve "olumsuz" etkilerinin olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Tablo1.

Öğretmen adaylarının teknolojik gelişmelerin öğrencilere etkilerine ilişkin görüşleri(tema ve alt temalar)

TEMA	ALT TEMALAR
Teknolojinin etkisi	1. Olumlu etki 1.1. Her zaman bilgiye ulaşabilme 1.2. Bilgiye erişimin hızlanması 1.3. Birlikte hareket etmeyi sağlama 1.4. İletişimi kolaylaştırması 1.5. Motive etmesi
	2. Olumsuz etki 2.1. Amaç dışı kullanılıyor olması 2.2. Dikkat dağıtması 2.3. Öğretmeni rahatsız etmesi 2.4. Kitapların gereksiz görülmesi 2.5. Öğrencileri yalnızlaştırması

Öğretmen adaylarına göre teknolojinin öğrenciler üzerinde olumlu etkileri “her zaman bilgiye ulaşabilme”, “bilgiye erişimin hızlanması”, “bireylerin birlikte hareket etmesini sağlama”, “iletişimi kolaylaştırma” ve “motive etme” alt temalarından oluşmuştur. Öğretmen adaylarına göre, sınıf ortamında teknolojik araçların kullanımı bilgiye çabuk ve her yerden ulaşmamızı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, öğrencilerin gerçek hayatta görmesinin zor olduğu olay ve yerlerin sınıf ortamında somutlaştırılması teknoloji sayesinde olabilmektedir. Öğretmen adayları ayrıca, teknolojinin birlikte aktiviteler yapabilme anlamında ortam sağlayabileceğini belirtmektedirler. Öğretmen-öğrenci iletişimi açısından bakıldığında, teknolojinin iletişim olasılığını arttırdığı öğretmen adayları tarafından belirtilen teknolojinin olumlu yanlarından biridir. Öğretmen adaylarından biri teknolojinin öğretime olumlu etkisine ilişkin görüşünü aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“Öğrenciler öğretmenleriyle çok rahat iletişime geçebiliyor. Mailleşmek iş yükünü azaltıyor. Önceden okul dışında öğretmenlere çok zor ulaşırdı” (G2K3)

Öğretmen adaylarına göre teknolojinin öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri “amaç dışı kullanılıyorsa olması”, “dikkat dağıtması”, “öğretmeni rahatsız etmesi”, “kitapların gereksiz görülmesi” ve “öğrencileri yalnızlaştırması” alt temalarından oluşmaktadır. Öğretmen adayları, teknolojik araçların sınıf içerisinde amaç dışı kullanımının derste öğrencilerin dikkatini dağıttığını belirtmişlerdir. Bununda öğrenme ortamında olumsuz bir sonuç doğurduğu görüşündedirler. Ayrıca sınıf içerisinde amaç dışı teknolojik araç kullanımının öğretmeni rahatsız ettiğini de belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmen adayları, internette ulaşılan bilgiyi kes-kopyala-yapıştır şeklinde bilişsel olarak anlamlandırmadan doğrudan alan bireylerin kitapları gereksiz gördükleri görüşündedirler. Öğretmen adayları, teknolojik araçların bireyler arasındaki yüz yüze iletişim kültürünü azaltarak onları yalnızlaştırdığı görüşündedirler. Öğretmen adaylarından bazılarının teknolojinin öğretime olumsuz etkisine ilişkin görüşünü aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“Ders esnasında öğrencinin tablet ya da bilgisayarlarla kodlama yapması gerekirken öğrenci oyun oynamak ve ya benzeri başka işlemler için teknolojik araçları kullanabilmekte. Kısacası amaç dışı kullanmakta.”(G2K1)

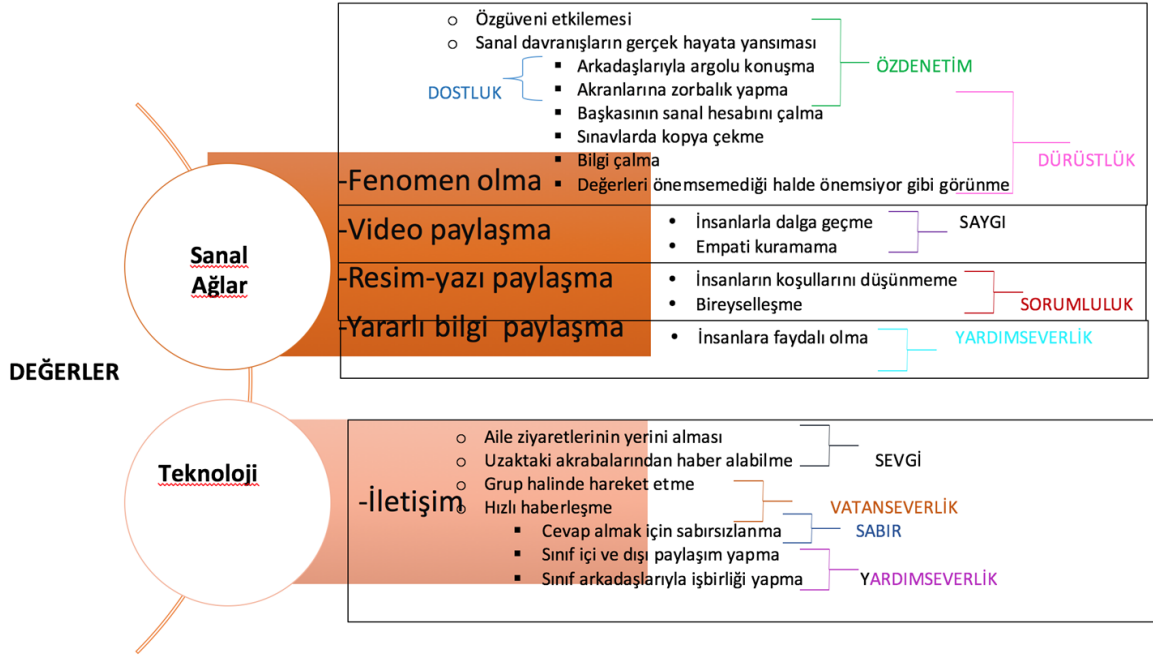
“İnsanlar arasında sohbet kültürünü azaltarak insanları yalnızlaştırdı.”(G1E3) şeklinde görüş belirtmiştir

Teknolojik Semboller ve Öğrencilerin Değer Yönelimlerine Etkisi Konusunda Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Öğretmen adaylarının teknolojik gelişmelerin öğrencilerin değer yönelimlerine etkilerine ilişkin hangi teknolojik sembollerden söz ettikleri ve bu semboller değeriyle nasıl ilişkilendirdikleri konusundaki görüşlerinin analizi sonucunda oluşan tema ve alt temalar Şekil1’de verilmiştir. Şekil 1 incelendiğinde, öğretmen adaylarının, teknolojik gelişmelerin öğrencilerin; “saygı”, “sevgi”, “sorumluluk”, “vatanseverlik”, “yardımseverlik”, “dostluk”, “dürüstlük”, “özdenetim”, “sabır” gibi değer yönelimlerine etkilerinin olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Çalışma sonuçları BÖTE öğretmen adaylarının genel olarak teknoloji ve sanal ağların değerlerimize etkisinden söz ettiklerini göstermiştir. Öğretmen adaylarının, sanal ağların öğrencilerin değerler anlayışına etkisini ise “yardımseverlik” değeri dışındaki değerlerimize olumsuz kelimelerle ifade etmişlerdir. Sanal Ağların değerlerle ilişkisi konusunda ortaya çıkan semboller fenomen olma, video-resim-yazı ve bilgi paylaşma alt temaları altında toplanmıştır(Bknz. Şekil 1.)

Şekil 1. Değerler ve Teknoloji ile ilgili olarak Veriden Ortaya Çıkan Tema ve Alt-temalar

Öğretmen adaylarına göre sanal ağlarda fenomen olmaya çalışma kişinin özgüvenini ve sanal ortamdaki davranışların gerçek hayata yansımalarını etkilemektedir. Öğretmen adaylarına göre öğrenciler fenomen olmak için sanal ortamda çeşitli paylaşımlar yapabilmekte ve bu da öz-denetim değerini etkilemektedir. Öğretmen adaylarına göre, sanal ağlarda popüler olmak ya da olmamak bireylerin öz güvenini etkilemektedir. Ayrıca sanal ağlarda oyun oynayan bireylerin oyun oynarken içinde bulunduğu davranışsal durum gerçek hayatını da etkilemektedir. Öğretmen adaylarından birinin teknolojik gelişmelerin öğrencilerin öz-denetim değerine etkilerine ilişkin görüşünü aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“Oyun oynarken sinirlenmek ya da argo kelimeler kullanmak alışkanlık haline gelerek sınıf ortamına da yansiyabilir” (G2K2).

“Teknolojik araç kullanarak sözlü ya da yazılı iletişime geçtiğimizde, insanlar farklı değerlere bürünebiliyor. Çünkü sanal ortamda bir yaptırım yok. Bu da zamanla insanların değer anlayışlarının farklılaşmasını sağlıyor” (G1K3).

Öğretmen adaylarına göre teknolojik gelişmelerin öğrencilerin sanal ağlarda gerçekleştirilen eylemleri gerçek hayatlarına yansıtmaktadırlar. Bu da dostluk değerini olumsuz etkilemektedir. Çünkü argolu konuşma ve sanal zorbalık gerçek hayatta da normal karşılanmaya başlamakta ve dostlukları etkilemektedir. Öğretmen adaylarından birinin teknolojik gelişmelerin öğrencilerin dostluk değerine etkilerine ilişkin görüşünü aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“Teknolojik araçları kullandığımız sanal ağlarda arkadaşlarımızın yaptığı yanlışlar gerçek hayatta da o arkadaşlarımıza karşı dostluğumuzu sorgulamamıza neden olmakta” (G1M3).

Öğretmen adaylarına göre sanal ağlardaki davranışlar öğrencilerin “etik davranamama”, “doğru sözlü olamama” ve “güven duygusunu zedeleme” mektedir. Tüm bu davranışlar öğretmen adaylarına göre dürüstlük değeriyle ilişkilidir. Öğretmen adaylarına göre, bireylerin sosyal ağlarda ki eylemlerinin sonuçlarını düşünmeden sorumsuz paylaşımlar yapmaktadırlar. Ayrıca insanlar başka bir kişinin sanal hesabını izinsiz kullanabilmektedirler. Bunun yanı sıra öğretmen adayları, sınıf içerisinde kullanılan teknolojik araçlar vasıtasıyla öğrencilerin sınavlarda kopya çektikleri görüşündedirler. Öğretmen adayları, başkalarının yaptıkları çalışmalarını, izinsiz olarak kullanarak kendi çalışmalarını gibi gösteren bireylerin

dürüstlük değerlerinin olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarından birinin teknolojik gelişmelerin öğrencilerin dürüstlük değerine etkilerine ilişkin görüşünü aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“ Sosyal ağlarda insanların değerlere yönelik paylaşımlarıyla gerçek hayatta o değere yönelik eylemleri arasında farklılıklar olabiliyor. Mesela bir tuşla bayrak resmi paylaşabiliyoruz. Fakat gerçekten o bayrak için bir eylem yapılması gerektiğinde o işi somut olarak yapanlar gerçekten bayrak sevgisi, vatan sevgisi gibi değerlere sahip insanlardır” (G2M2).

Öğretmen adayları, sosyal ağlarda popüler olabilmek için bireylerin başka insanların davranışlarını videolara çekerek onlarla sosyal ağlarda dalga geçtiklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları videolarını ve ya fotoğraflarını çekerek sanal ağlarda paylaştıkları bireylere saygı duymadıkları görüşündedirler. Öğretmen adaylarından birinin teknolojik gelişmelerin öğrencilerin saygı değerine etkilerine ilişkin görüşünü aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“Sanal ağlarda fenomen olmak için öğrenciler öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla daha dalga geçici videolar paylaşarak saygı sınırlarını aşabilmektedirler” (G1M1).

Öğretmen adaylarına göre, sosyal ağları kullanan insanların bu ağlardaki eylemlerini gerçekleştirirken diğer insanları düşünmemektedir. Fakat öğretmen adayları, insanlara faydalı olabilecek bilgileri sosyal ağlarda paylaşmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu şekilde diğer bireylerinde bu bilgilerden yararlanabileceğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarından birinin teknolojik gelişmelerin öğrencilerin sorumluluk değerine etkilerine ilişkin görüşünü aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“Eskiden bir yemek yaptığımızda bile kokusu gitmiştir düşüncesiyle komşumuza da bir tabak yemek götürürdük. İnsanlar birbirlerini düşünürdü. Fakat şimdi sosyal ağlar aracılığıyla insanlar dilediği her şeyi paylaşıyorlar. Başka insanların alım gücünü düşünmüyorlar” (G1K1).

Öğretmen adayları, teknolojik araç kullanımıyla beraber aile içerisinde ki yaşayış biçimlerimizde değişiklikler olduğu görüşündedirler. Öğretmen adayları bu etkileri hem olumlu hem de olumsuz yönde değerlendirmişlerdir. Teknoloji sayesinde aile bireyleriyle ve uzaktaki akrabalarla sürekli görüşme imkânının bulunduğu öğretmen adayları tarafından belirtilmiştir. Ancak, bu imkânın aileleri yüz yüze ziyaret etmek yerine teknoloji yoluyla onlarla haberleşmenin tercih edilmesine sebep olduğu öğretmen adayları tarafından belirtilmiştir. Aile bireyleri ile ilişkileri etkilediği belirtilen teknolojinin sevgi değerine etkilerine ilişkin öğretmen adaylarından birinin görüşü aşağıdaki şekildedir:

“Bayramlarda aile büyüklerimizi mutlu etmek için yüz yüze ziyaretlerde bulunurduk. Günümüzde ise teknolojik araçlar vasıtasıyla kutluyoruz. Değerlerimiz yaşayış tarzımızda değişimler oluştu” (G1K2).

Öğretmen adaylarına göre teknolojik gelişmelerin öğrencilerin vatanseverlik değerine etkileri, “dayanışma” alt temasından oluşmaktadır. Öğretmen adaylarına göre, sosyal ağları kullanan bireyler hızlı bir şekilde birbirleriyle haberleşebilmektedir. Bunun sonucunda grup halinde hareket etmek kolaylaşmaktadır ve dolayısıyla insanlar arasındaki dayanışma artmaktadır. Öğretmen adaylarından birinin teknolojik gelişmelerin öğrencilerin vatanseverlik değerine etkilerine ilişkin görüşünü aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“İnsanların birbiriyle dayanışma içinde bulunmasını sağlıyor. Hatta hızlandırıyor. Çok çabuk bilgi paylaşımı yapabildiğimiz için dayanışma eylemi de hızlı gerçekleşiyor” (G1K4).

Öğretmen adaylarına göre teknolojik gelişmelerin öğrencilerin yardımseverlik değerine etkileri, “paylaşma” ve “iş birliği yapma” alt temalarından oluşmaktadır. Öğretmen adaylarına göre, öğrenciler teknolojik araç kullanarak birbirleriyle bilgi paylaşımı yapmaktadırlar. Böylece öğrencilerin yardımlaşma değerleri olumlu yönde etkilemektedir. Öğretmen adaylarından birinin teknolojik gelişmelerin öğrencilerin yardımseverlik değerine etkilerine ilişkin görüşünü aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“ Sınıf içerisinde ya da dışarısında bilgi paylaşımı yapabiliyoruz. Bu da yardımlaşma değerimizi pekiştiriyor” (G1K2) şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğretmen adaylarına göre teknolojik gelişmelerin öğrencilerin sabır değerine etkileri, “sabırsız olma” alt temalarından oluşmaktadır. Öğretmen adaylarına göre, teknolojik araçlarla iletişim kuran bireyler karşındaki insanın müsait olmama durumunu düşünemiyorlar. Bu durumda ısrarlı mesajlar ya da aramalar kişinin sabır konusunda tahammül derecesini zorlamaktadır. Ayrıca öğretmen adayları, iletişim hızının artmasıyla ters orantılı olarak insanların sabır edebilme düzeyinin düştüğü görüşündedirler. Öğretmen adaylarından birinin teknolojik gelişmelerin öğrencilerin sabır değerine etkilerine ilişkin görüşünü aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“Teknolojik araçlarla iletişim kurmak çok hızlı olduğu için mail ya da başka iletişim kanallarından arkadaşlarımızla haberleştiğimizde geri dönütün hızlı bir şekilde olmasını istiyoruz. Aslında iletişimdeki hızın artmasıyla ters orantılı olarak sabır edebilme yetimiz azaldı” (G1K2).

Öğretmen Adaylarının, Değerlerin Öğretimine İlişkin Kendilerine Nasıl Bir Eğitim Verilmesi Konusunda Görüşlerine Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının, değerlerin öğretimine ilişkin kendilerine nasıl bir eğitim verilmesi konusunda görüşleri doğrultusunda oluşan tema ve alt temalar Tablo 3’ te verilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde, öğretmen adaylarının, değerlerin öğretimine ilişkin kendilerine nasıl bir eğitim verilmesi konusunda ki görüşleri “farkındalık oluşturulmalı”, “videolar hazırlanmalı”, örnekler gerçek hayattan olmalı”, “yaparak-yaşayarak öğretim yapılmalı”, “bilinçlendirilmeli”, “tarihsel boyut anlatılmalı” görüşlerinde oldukları görülmektedir.

Tablo2. Öğretmen adaylarının, değerlerin öğretimine ilişkin kendilerine nasıl bir eğitim verilmesi konusunda görüşleri (tema ve alt temalar)

TEMA	ALT TEMALAR
Değer öğretimi	A. Farkındalık oluşturulmalı
	B. Videolar hazırlanmalı
	C. Örnekler gerçek hayattan olmalı
	D. Yaparak-yaşayarak öğretim yapılmalı
	E. Bilinçlendirilmeli
	F. Tarihsel boyut anlatılmalı

Öğretmen adaylarının, değerlerin öğretimine ilişkin kendilerine nasıl bir eğitim verilmesi konusunda görüşleri, “değer öğretimi” teması ile tablo 3’te belirtildiği gibi 5 farklı alt temadan oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, teknolojik araçların kullanımıyla ilgili eğitim verilmeli ve bu konuda farkındalık oluşturulmalıdır. Öğretmen adayları bu farkındalığı oluşturabilmek için durum videolarının hazırlanabileceğini belirtmişlerdir. Bununla beraber öğretmen adayları hazırlanacak videolarda günlük hayatımızın içerisinde yer alan örneklerden yararlanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları, verilecek eğitimin uygulamalı olarak yaparak-yaşayarak öğrenilmesi ve öğretilmesi gerektiği görüşündedirler. Ayrıca öğretmen adayları, gerçek ve sanal ortamlarda davranışlarımız arasında çelişki olmaması konusuna dikkat çekerek bu konuda bilinçlendirme yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Son olarak öğretmen adayları verilecek eğitimde teknolojik gelişmelerin tarihsel sürecini bir bütün olarak anlatılması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının alt temalara yönelik görüşlerini belirten bazı cümlelere aşağıda yer verilmiştir;

“Farkındalık kazandırmak için durum videoları hazırlanarak görsel ve işitsel videolarla ders anlatılabilir.” (G1K2).

“Teknolojinin araç olduğu konusunda öğrenciler bilinçlendirilmeli. Gerçek ve sanal ortamlarda ki davranışlarımız arasında çelişki olmaması konusuna dikkat çekilmeli” (G2K3).

Tartışma ve Sonuç

Çalışma, 1990 ve sonrası yıllarda doğanlar için nitelenen dijital yerliler içinde yer alan öğretmen adaylarının teknolojik gelişmelerin değer yönelimlerine etkileri konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla, yapılmıştır. Çalışmanın katılımcıları, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi BÖTE bölümünde öğrenim gören 12 öğretmen adayından oluşmuştur. Öğretmen adayları 6'şarlı gruplar şeklinde iki grup olarak odak grup görüşmesine katılmışlardır.

Öğretmen adayları, teknolojik araç kullanımının günlük yaşamımızda kullanım alanlarının artmasıyla birlikte insanların istedikleri zaman istedikleri bilgiye ulaşabildiklerini belirtmişlerdir. Bu anlamda, öğretmen adayları teknoloji ve değer ilişkisinde genel olarak tüm teknolojik araçların ve sanal ağların "iletişim" yönüne vurgu yapmışlardır. Öğretmen adayları gelişen teknolojik alt yapı sayesinde bilgiye erişebilmenin daha kolay ve hızlı hale geldiğini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları, teknoloji sayesinde öğrencilerin öğretmenleriyle okul dışında da mail, telefon, vb... araçlarla iletişim kurabildiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında sınıf ortamında da kullanıma bağlı olarak teknolojik araçların öğrencilere daha etkili bir ders öğretim ortamı sunarak onları motive edebileceği görüşündedirler.

Öğretmen adaylarına göre teknolojinin iletişim özelliği değerlerin değişmesine yol açmıştır. Öğrenciler tarafından teknolojik araçların amaç dışı kullanıldığı görüşündedirler. Sınıf ortamında gereksiz kullanımının öğrencilerin dikkatini dağıtacağını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları, teknolojik araç kullanımının sınıf ortamında amaç dışı kullanımının öğretmenleri rahatsız ettiğini belirtmişlerdir. Yıldırım (2017) çalışmasında, öğrencilerin ders esnasında teknolojik araçları kullanarak birbirleriyle mesajlaşmalarının öğretmeni rahatsız ettiğini belirtmiştir. Öğretmen adayları teknolojik araç kullanımıyla beraber bilgiye hızlı bir şekilde ulaşabilen öğrencilerin kitapları gereksiz gördüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları teknolojik araçların, bireyler arasındaki yüz yüze iletişimi azaltarak insanları yalnızlaştırdığı görüşündedirler. Ayvacı, Bakırcı ve Başak (2014) çalışmalarında, teknolojik araçların öğrencilerin iletişim becerilerini olumsuz etkilediğini ve teknolojik araç kullanan öğrencilerin yüz yüze sosyalleşemediklerini bulgulamışlardır. Bunun nedeni sosyal çevrenin oluşabileceği teknolojik platformların varlığı olabilir. Bu sosyal platformlarda insanlar kolayca birbirlerini takip edebilir, beğenebilir, birbirleriyle bir şeyle paylaşabilir veya sohbet edebilirler.

Öğretmen adayları, teknoloji kullanımının değer yönelimlerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adayları, sosyal ağlarda bireylerin serbest bir şekilde hareket ettiklerini ve herhangi bir yaptırımla karşılaşmadıkları için sorumluluk bilincinden yoksun oldukları görüşündedirler. Ayrıca sorumluluk bilincinin olmamasının, başka insanların sosyal ağ hesaplarını izinsiz kullanmak ve ya banka bilgilerine izinsiz erişebilmek gibi sorumsuz davranışların oluşmasına neden olduğunu belirtmektedirler. Martin ve arkadaşları (2018), siber zorbalık, dijital kimlik, uygun olmayan sosyal medya kullanımı konularında yaptıkları çalışmalarında, öğrencilerin sanal ağlardaki; zorbalık, uygunsuz paylaşımlar, özel alan gizliliğinin korunamaması, saldırıya uğramak ve takipçiler nedeniyle sosyal ağlar konusunda endişeli olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları bireylerin sosyal ağlarda ki popülerlikleri ile kişinin özgüven duygusundaki gelişme arasında ilişki olduğu görüşündedirler. Öğrencilerin bu popülerliği sağlayabilmek için arkadaşlarının ve ya çevresinde bulunan kişilerin video, fotoğraf gibi belgelerini bu kişilerden izin almayarak paylaştıklarını belirtmektedirler. Sanal ortamın amacına yönelik kullanılmaması ya da sanal ortamlardaki siber zorbalık çeşitli değişkenler açısından bireylerde farklılık gösterebilir. Doğanay (2009), teknolojiyi kullanan bireylerin etik değerlere sahip olmadıkları durumda teknolojinin zarar verici bir etki yaratabileceğini belirtmiştir. Demir ve Seferoğlu (2016), sanal zorbalığın; sanal aylaklık ve internet bağımlılığı ile pozitif, bilgi okuryazarlığı ile ise negatif yönde ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, sanal zorbalığın; yaşa, eğitim düzeyine ve mesleğe göre anlamlı farklılık gösterdiği belirtmişlerdir. Öğretmen adayları, sosyal ağlarda oluşabilecek bir güvensizliğin, günlük yaşamda bireylerin oluşturdukları dostlukları etkilediğini belirtmektedirler. Öğretmen adayları, bireylerin sosyal ağlarda daha rahat davrandıklarını ve bu ağlarda bulunan diğer insanlara karşı olması gerektiği gibi saygılı davranmadıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmen adayları sosyal ağlarda toplumsal baskı ve algıdan dolayı bireylerin kendi değerleriyle örtüşmeyen bir karaktere büründüğü görüşündedirler. Bunun nedenini ise sosyal ağlarda herhangi bir

yaptırımın ve sorumluluğun olmamasından kaynaklandığını belirtmektedirler. Dursun ve Tuğtekin (2016), sanal ortamdaki bireylerin onay alma, takdir edilme gereksinimi nedeniyle sanal kimliklerini oluştururken, gerçek kimliklerinden farklı olarak, idealize edilmiş, kusursuz kimlik tipleri oluşturma eğilimine girebildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bireylerin sanal kimlikler yardımıyla farklı kimliklere bürünebilmeleri internet ortamının, özellikle de sosyal ağların, çevrimiçi görünmezlik özelliğinden kaynaklı olduğunu belirtmişlerdir. Kılıç (2015) çalışmasında, sosyal medyada gerçek kimlikleriyle yer alan bireylerin, aile, arkadaş ve toplum gözetiminde olduklarını zannederek, düşüncelerini ifade etmeden önce, söylemlerini içinde yaşadığı toplumun normlarına göre düzenlediklerini belirtmiştir. Öğretmen adayları, bireylerin teknolojik araçlarla iletişim kurduklarında, karşısındaki kişiden geri dönütün hızlı bir şekilde gerçekleşmesini beklediğini belirtmektedirler. Dolayısıyla iletişim amacıyla kullanılan teknolojik araçlarda ki hızın yüksek olması ile insanların sabır edebilme durumları arasında ters orantı olduğu görüşündedirler.

Teknolojik araçların hayatımıza girmesiyle beraber uzak mesafelerde bulunan aile bireylerimizle iletişim kurmak kolaylaşmıştır. Eski dönemlerde bireylerin iletişim kurabilmeleri için yüz yüze gelmeleri gerekmekteydi. Günümüzde teknolojik araçların sunduğu imkânlarla iletişim kurmak hızlı ve kolay bir hale gelmiştir. Öğretmen adayları, bireylerin teknolojik araçlarla ailesiyle ve diğer akrabalarıyla rahat iletişim kurabildiklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları, bayramlarda ve diğer özel günlerde uzakta olan aile bireyleriyle iletişim kurabildiklerini ve değerlerimizi yaşayış tarzımızda değişimler oluştuğunu belirtmişlerdir. Vural ve Bat (2010) çalışmalarında, sosyal medya olarak adlandırılan sanal ortamın, kullanıcı tabanlı olmasının yanında kitleleri ve insanları bir araya getirmesi ve aralarındaki etkileşimi arttırması bakımından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adayları, bireylerin sosyal ağlar aracılığıyla bilgi paylaşımı yapabildiklerini, bunda bireylerde paylaşma duygusunun oluşmasına yardımcı olacağı görüşündedirler. Ayrıca sosyal ağlar üzerinden hızlı iletişim kurulabilmesiyle bireylerin birbirleriyle koordineli ve dayanışma içerisinde hareket edebildiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmen adayları teknolojinin, değer yönelimimizi etkilediği yönünde görüş bildirmişlerdir. Bundan dolayı verilecek değer öğretimi programı içerisinde teknoloji kullanımı konusunda farkındalık kazandıracak kazanımlara yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca teknolojik araçların değer yönelimlerine etkilerine yönelik durum videoları çekilerek öğretimin işlevsellik boyutunun arttırılabileceği görüşündedirler. Öğretmen adayları hazırlanacak videolarda kendi kültürümüzden gerçek olayların yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu şekilde öğretimin daha etkili olacağını belirtmişlerdir.

Öğretmen adayları değer öğretimi için oluşturulacak programın teknolojinin tarihsel gelişimiyle başlaması gerektiği belirtmişlerdir. Geçmişten günümüze hangi değişiklikleri yaşadığımızı öğrenen bireyin, günümüzü ve geleceği daha iyi değerlendirebileceği görüşündedirler. Ayrıca değer öğretim programının teorik bilgilerle öğrencileri boğmaması gerektiğini, uygulamalı bir şekilde anlatılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Teknolojinin bu kadar etkili olduğu günümüzde sanal ağlar ile gerçek yaşamımızda ki eylemlerimiz arasında çelişki olamaması konusunda bireyler bilinçlendirilmelidir. Öğretmen adayları, bireylerin sanal ağlarda da sorumluluklarının olduğu konusunda farkındalık kazanmalarına yönelik çalışmaların öğretim programında yer alması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bu çalışma, BÖTE öğretmen adaylarının teknolojinin Türkiye'deki öğrencilerin değerleri üzerindeki etkileri hakkındaki görüşleri ile sınırlıdır. Gelecekte, daha fazla aday öğretmen veya okul öğretmenin teknolojinin toplum değerleri üzerindeki etkileri ile ilgili görüşlerini tanımlamak amacıyla anket çalışmaları yapılabilir. Ayrıca, farklı ülkelerde tasarlanan benzer çalışmalar, teknolojinin farklı toplumların değer yönelimleri üzerindeki etkisinin bir resmini gösterebilir.

References

- Akçay, B. (2008). The Relationship between technology and ethics: From society to schools. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 9(4), 120-127.
- Ayvacı, Ş. H., Bakırcı, H., & Başak, H. M. (2014). FATİH projesinin uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunların idareciler öğretmenler ve öğrenciler tarafından değerlendirilmesi [The evaluation of problems emerging during the implementation process of FATİH project by administrators, teachers and students]. *YYU Journal of Education Faculty*, 11(1), 21-47.
- Bal, O. (2010). Teknolojinin sosyo-ekonomik yapıya etkileri [Effects of technology to the socio economic structure]. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 20, 1-23.
- Balcı, A. & Yanpar Yelken, T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri [Teachers' opinions about the values in primary education social studies curriculum and values education]. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213.
- Blair, E. (2015). A reflexive exploration of two qualitative data coding techniques. *Journal of Methods and Measurement in the Social Sciences*, 6(1), 14-29.
- Blumer, H. (1986). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. USA: University of California Press.
- Bozkurt, E. (2018). Teknolojinin sosyalleşme ve değerler eğitimine etkisine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri [Opinion of the classroom teachers about the impact of technology on socialization and values education]. *Journal of History School*, 37(2), 97-123. Doi:10.14225/Joh1441.
- Carter, M. J. & Montes Alvarado, A. (2019). Symbolic interactionism as a methodological framework. In P. Liamputtong (Ed.) *Handbook of research methods in health social sciences*, (pp.169-187). Singapore: Springer.
- Charmaz, K., Harris, S., & Irvine, L. (2019). *The social self and everyday life: Understanding the world through symbolic interactionism*. Wiley-Blackwell.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz* (2. Baskı) [Research methods, design, and analysis (2nd Ed.)] (A. Aypay Trans.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cihan, B. B. & Ilgar, E. A. (2019). Dijital spor oyunlarının sporcular üzerindeki etkilerinin incelenmesi: Fenomenolojik bir çözümleme [Examination of digital sports games' effect on athletes: A phenomenological analysis]. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 171-189. Doi: 10.31680/gaunjss.510351
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., & Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi [A qualitative interview method: Focus group interview]. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 95-107.
- Demir, Ö. & Seferoğlu, S. (2016). Bilgi okuryazarlığı, internet bağımlılığı, sanal aylaklık ve çeşitli diğer değişkenlerin sanal zorbalık ile ilişkisinin incelenmesi [The investigation of the relationship of cyber bullying with cyber loafing, internet addiction, information literacy and various other variables]. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3(1), 1-26.
- Doğanay, A. (2009). Değerler eğitimi [Values education]. In C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* [Teaching Social Science] (s. 225-256). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dursun, Ö. Ö. & Tuğtekin, E. B. (2016). Sosyal medyanın yeni sorunsalı: Sanal kimlikler. A. İşman, H. F. Odabaşı, B. Akkoyunlu (Eds.), *Eğitimde teknoloji okumaları*, Ankara: Salmat Basım Yayıncılık.
- Hitlin, S. & Piliavin, J. A. (2004). Values: Reviewing a dormant concept. *Annual Review of Sociology*, 30, 359-393. DOI:10.1146/annurev.soc.30.012703.110640
- Kılıç, Ç. (2015). *Gündem belirleme kuramı çerçevesinde siyasal karar verme sürecine sosyal medya etkisinin incelenmesi* [Research of the social media effects to the political decision making process within the frame of agenda setting theory]. Master's Thesis, Department of Communication. Istanbul Commerce University, Istanbul.

- Lemin, M. Potts, H. & Welsford, P. (1994). *Values strategies for classroom teachers*. Hawthorn, Vic: ACER.
- Martin, F., Wang, C., Petty, T., Wang, W., & Wilkins, P. (2018). Middle school students' social media use. *Educational Technology & Society*, 21(1), 213-224.
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook (2nd Ed.)*. California: SAGE Publications.
- Patton, M. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Sagiv, L., Roccas, S., Ciecuch, J., & Schwartz, S. H. (2017). Personal values in human life. *Nature Human Behaviour*, 1(9), 630-639.
- Turgut, M. (2010). *Türkiye’de aile değerleri araştırması [Research on family values in turkey]*. Ankara: Manas Medya Planlama Reklam Hizmetleri.
- Turkey Republic Ministry of National Education Board of Education [Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu] (2017). *Our actions on the renewal and revision of curriculum [Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine]*, Retrieved from: http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf
- Turkey Republic Ministry of National Education [Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı] (2018). *Social science curriculum: Primary and secondary grades of 4, 5, 6 and 7 [Sosyal bilgiler dersi öğretim programı: İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar]*. Retrieved from: <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%20C4%BOLG%C4%BOLER%20C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>
- Vural, A. B. & Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma [Social media as a new communication environment: A research on Ege university faculty of communication]. *Journal of Yasar University*. 20(5), 3348-3382.
- Yıldırım, S. (2017). *Yeni neslin teknoloji kullanımının okul ortamına etkileri hakkında lise öğretmen ve öğrencilerinin görüşleri [New generation of high school teachers and students opinions about the effects on the use of technology in the school environment]*. Master’s Thesis, Instituted of Educational Sciences, Mersin University, Mersin.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (7.baskı) [Qualitative research methods in social sciences (7th Ed.)]*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, Ö. E., Çengelci, T., & Karaduman, H. (2013). Teknolojinin değerlere yansımaları konusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri [Prospective social studies teachers’ views about reflection of technology on values]. *Journal of Social Studies Education Research*, 4(1), 73-96.
- Younes Bani, M. & Al-Zoubi, S. (2015). The impact of technologies on society: A review. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 20(2), 82-86. DOI: 10.9790/0837-20258286
- Wang, N., Sun, Y., Shen, X. L., Liu, D., & Zhang, X. (2019). Just being there matters: Investigating the role of sense of presence in Like behaviours from the perspective of symbolic interactionism. *Internet Research*, 29(1), 60-81.

APPENDIX 1

FOCUS GROUP INTERVIEW FORM

1. What are your views about the impacts of technological developments and changes on value orientations of people?
2. What do you think about the impacts of technological developments on students' value orientations?
  - 2.1. What do you think about the impacts of technological developments on the respect and love values of students with each other and their teachers?
  - 2.2. What are your views about impacts of technological developments on students' justice and honesty values?
  - 2.3. What are your views about the impacts of technological developments on the friendship and benevolence values of students in terms of relationships between them?
  - 2.4. What do you think about the impacts of technological developments on students' patriotic values (e.g. hardworking, solidarity, abiding to laws and regulations, being aware of historical and natural heritage, valuing the society etc.)?
  - 2.5. What are your opinions about the impacts of technological developments on students' self-control values (e.g. behavior control, ability to take responsibility for their behaviors, self-confidence etc.)?
  - 2.6. What are your views about the impacts of technological developments on students' responsibility values (responsibility towards themselves, their families, environments, and their homelands)?
  - 2.7. What are your views about the students' patience values (e.g. determination, toleration, etc.)?
3. If the pre-service teachers were provided a course on values education during their undergraduate education, what kind of education should be provided on the impacts of technological developments on students' value orientations?